

כנס איגוד המתכננים – "ביחד ולחוד – תכנון למגוון אוכלוסיות"

15-16 למרץ 2018

בית כלל במרכז ירושלים

מושב: התחדשות חברתית בהקשר העירוני

מפלישה עירונית לפעולה מוסדרת :

פעילות עצמאית במרחבים ריקים

בתל אביב, חיפה וירושלים

רות אברהם וגלעד רוזן

האוניברסיטה העברית

טיפולוגיה של פלישות

Squatting in Europe, Hans Pruijt (2012)

1. פלישה על בסיס קיפוח חברתי

2. פלישה כחיפוש אחר דרך חיים

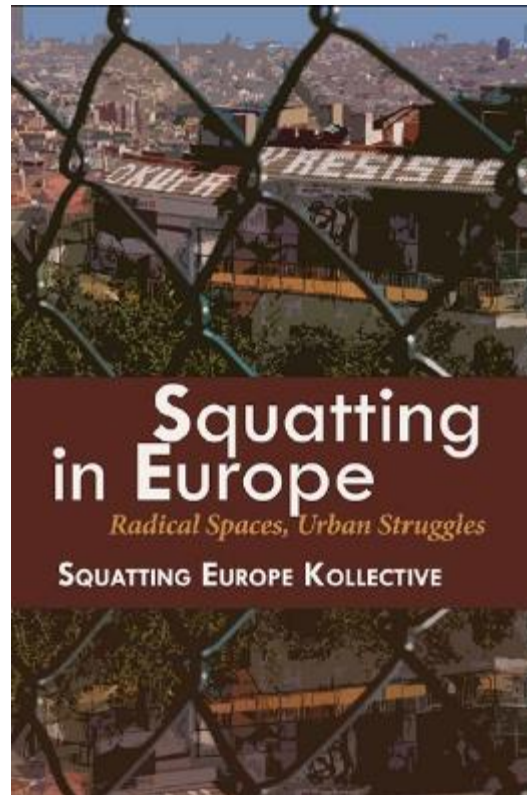
אלטרנטיבית

3. פלישה לצורך יזמות חברתית

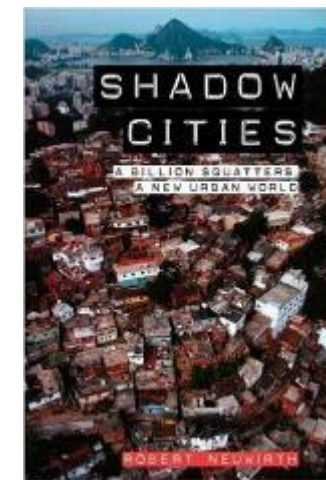
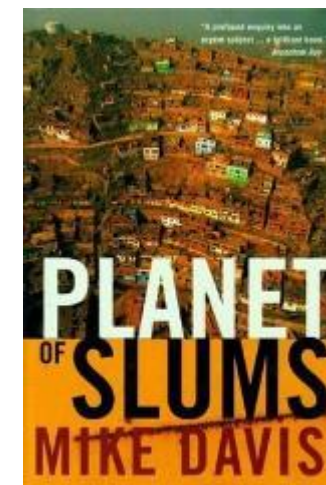
4. פלישה לצורכי העלאת מודעות

לשימור

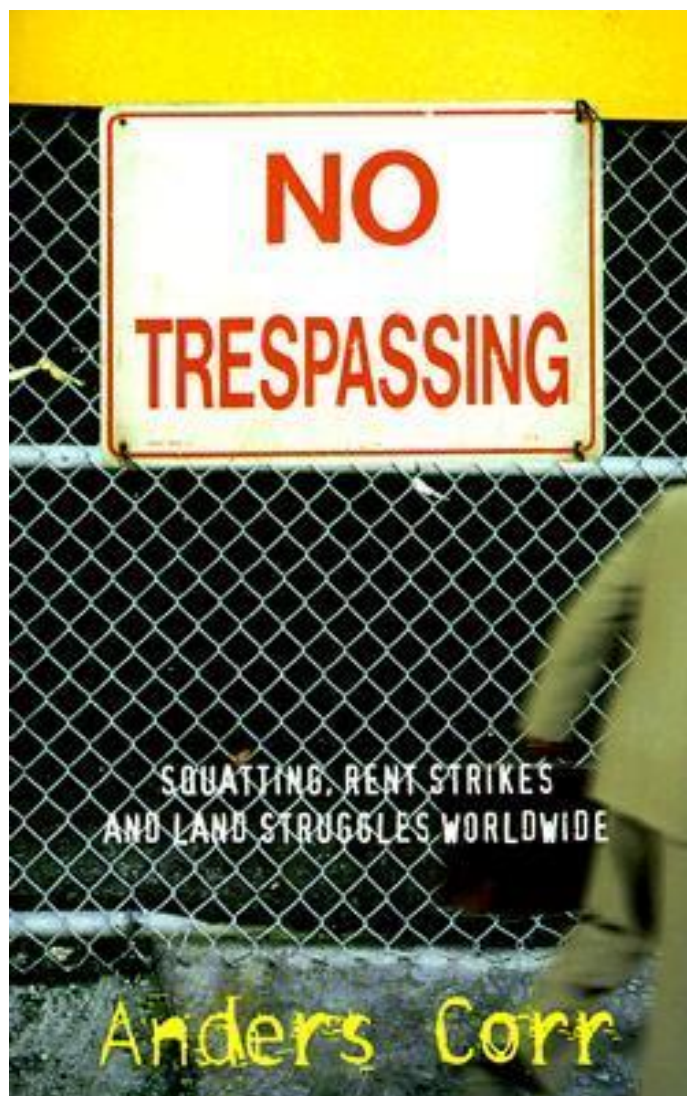
5. פלישה פוליטית



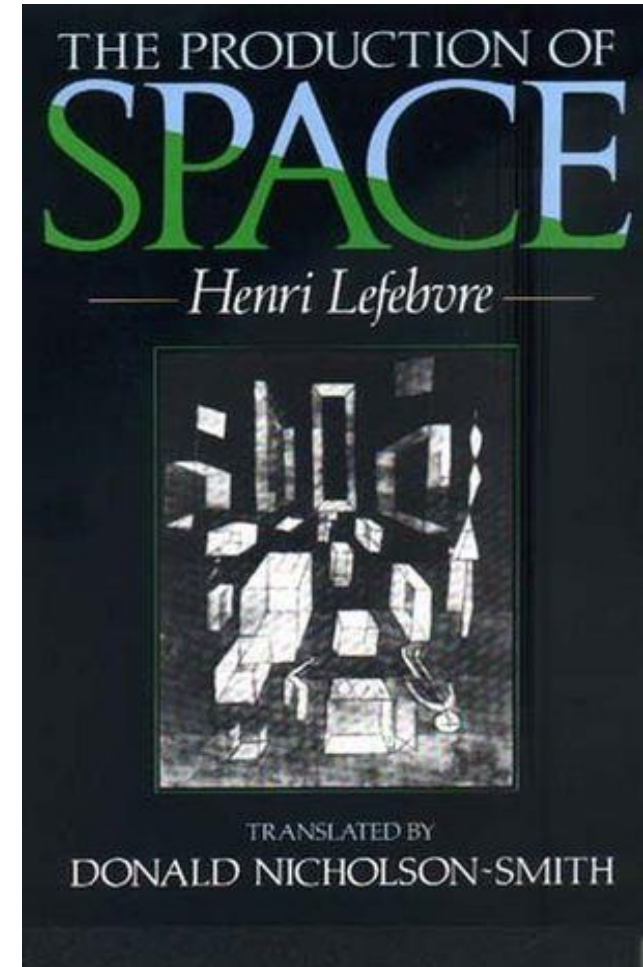
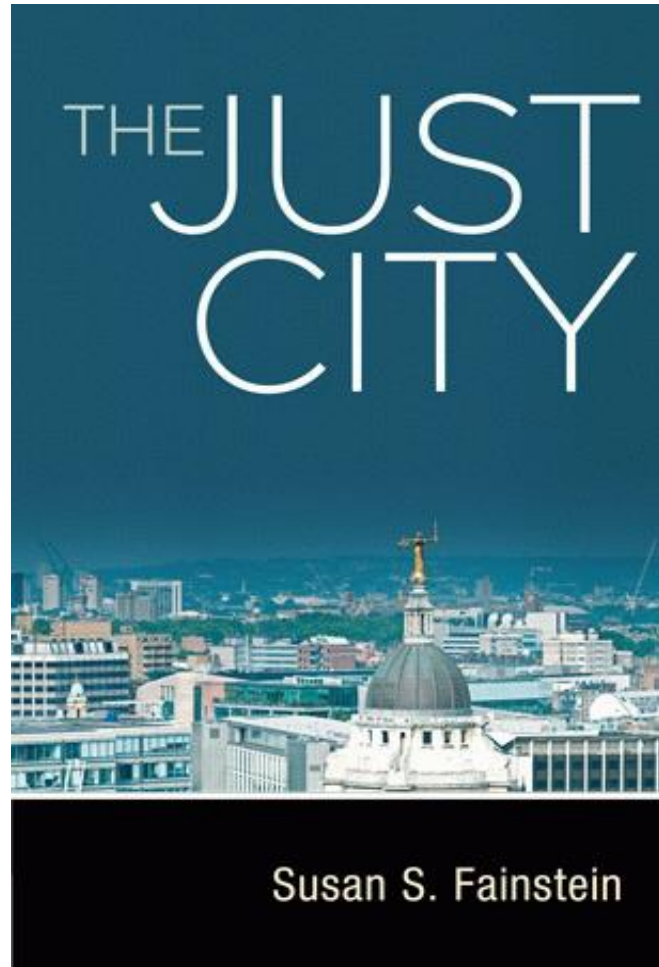
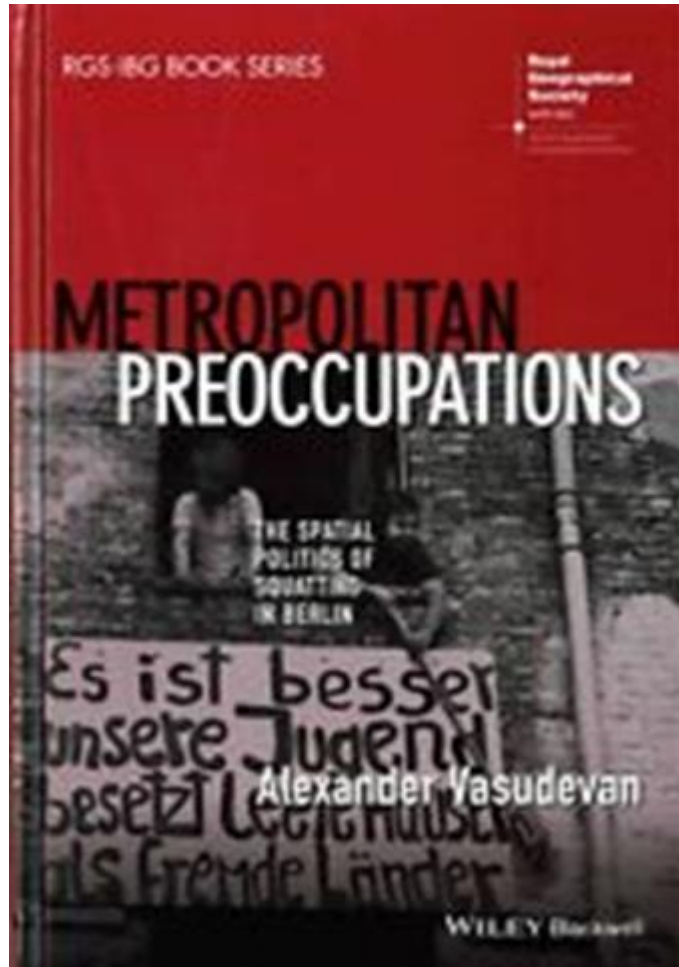
משכנות עוני ומחנות פליטים – אורבניזם של הדרום הגלובלי



דיור בלתי פורמאלי ופלישות של מחוסרי דיור



גאוגרפיה של תפיסת המרחב –
הזכות לעיר וקריאת תיגר על הסדר הקיים ומבני הכוח

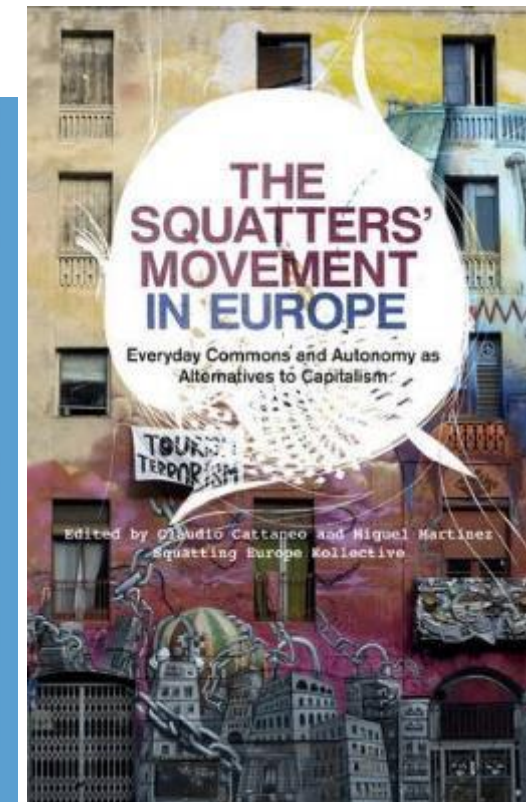




תפיסת קרקע אידיאולוגית – תביעה פוליטית של זכות לאדמה



תרבות אלטרנטיבית – פעולה מתחומי החברה או התרבות, חיפוש אחר אורח חיים אלטרנטיבי וחלל לפעילות



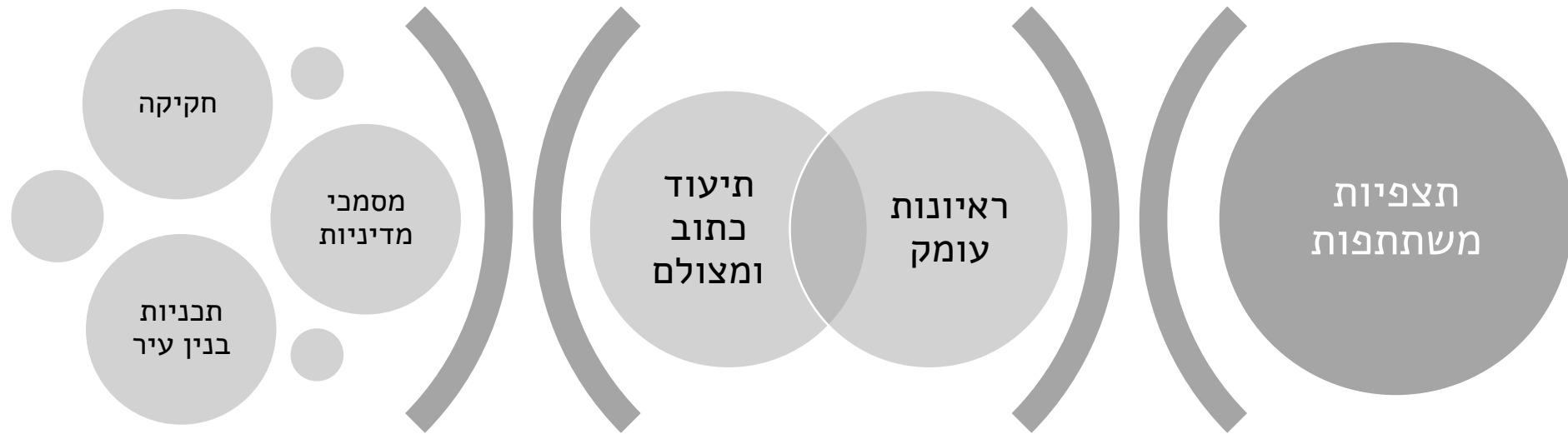




שאלות המחקר

- מהן המוטיבציות לפלישה של קבוצות פעילות ויוצרות למבנים ומתחמים עירוניים נטושים בחיפה, תל אביב וירושלים?
- באיזו מידה עוברים תהליכי פלישה עירונית בישראל מיסוד?

מתודולוגיה



וינה

ירושלים

תל אביב

חיפה

מחקר השוואתי:

פלישות – ירושלים – מקרים נבחרים – 2000-2017



צילום: שי הלוי

בית ריק, 2011-2016



צילום: תומר זמורה

תלתליסטים, 2009-היום



מסיבות 100 מטר, 1999-2002

חיבורים מוסדרים – ירושלים – מקרים נבחרים – 2015-2017



צילום: רפי קוגל

המפעל, 2016-היום



צילום: Netanel tobias photography

בית אליאנס, 2016-היום

פלישות – תל אביב-יפו – מקרים נבחרים – 2004-2011



צילום: 'האמן הסודי' (רעי דישון)

שביל החלב, 2009



צילום: אורן זיו, Activestills

B.A Squat, 2004-2007



צילום: פלאש 90

בית צעירות מזרחי, קיץ 2011

חיבורים מוסדרים – תל אביב – מקרים נבחרים – 2015-2017



צילום: גוני ריסקין

מועדון התחת, גבירול, 2015-2016



DIOZ בכניסה לגלריה. צילום: ניתי שלום.

משונע, 2014-2016

בסקולה, 2016-היום



קו הקוקיה, 2017-היום

פלישות – חיפה – מקרים נבחרים – 2013-2016



בית ריק חיפה, 2015



צבעי בסיס, בסיס קוניטרה, 2013



מ.ק.ס, שוק תלפיות, 2013

צילום: גיא שחר

חיבורים מוסדרים – חיפה – מקרים נבחרים – 2015-2017



מקור: עמוד פייסבוק / Kartel קרטל'

הקרטל, 2015



הפירמידה, 1992-2012, 2017-היום



גלריה "האגף", 2009-היום

מוטיבציות לפלישה בישראל

אקט אמנותי – פעולה העונה על מחסור בחלל לפעול בו ועל צורך בחלל מעניין לייצור וצריכת תרבות. פעולות

אלו לרוב מתייחסות באופן ישיר לנראות החלל ולהיסטוריה שלו (site specific)

אקט חברתי-פוליטי – פעולה המבוססת על אי ציות אזרחי המציגה אנטי-תזה לחשיבה אודות מרחב

עירוני במטרה להשיב אותו לרשות הציבור. בפלישה מסוג זה הפולשים לרוב מבקשים לעורר שיח ציבורי אודות מדיניות עירונית ותהליכים עירוניים כגון ג'נטריפיקציה, שימור ועוד.

אקט חברתי-קהילתי – פעולה שמטרתה לכוון מרכזים חברתיים ולהכיל פעילות קהילתית וציבורית.

פעולה זו לרוב מאופיינת בהכרה כזו או אחרת של הממסד.

באיזו מידה עוברים תהליכי פלישה עירונית בישראל מיסוד?

צו ארנונה לנכסים ריקים

- **נכס שמיש** – ככל שהנכס עומד ריק לאורך יותר זמן, כך הפטור מארנונה קטן
- **נכס בלתי שמיש** – פטור מארנונה למשך 3 השנים הראשונות. בחמש השנים העוקבות דמי ארנונה מזעריים בהתאם לייעוד הקרקע. בתום התקופה, הוא לא יהיה חייב בתשלום דמי ארנונה נוספים

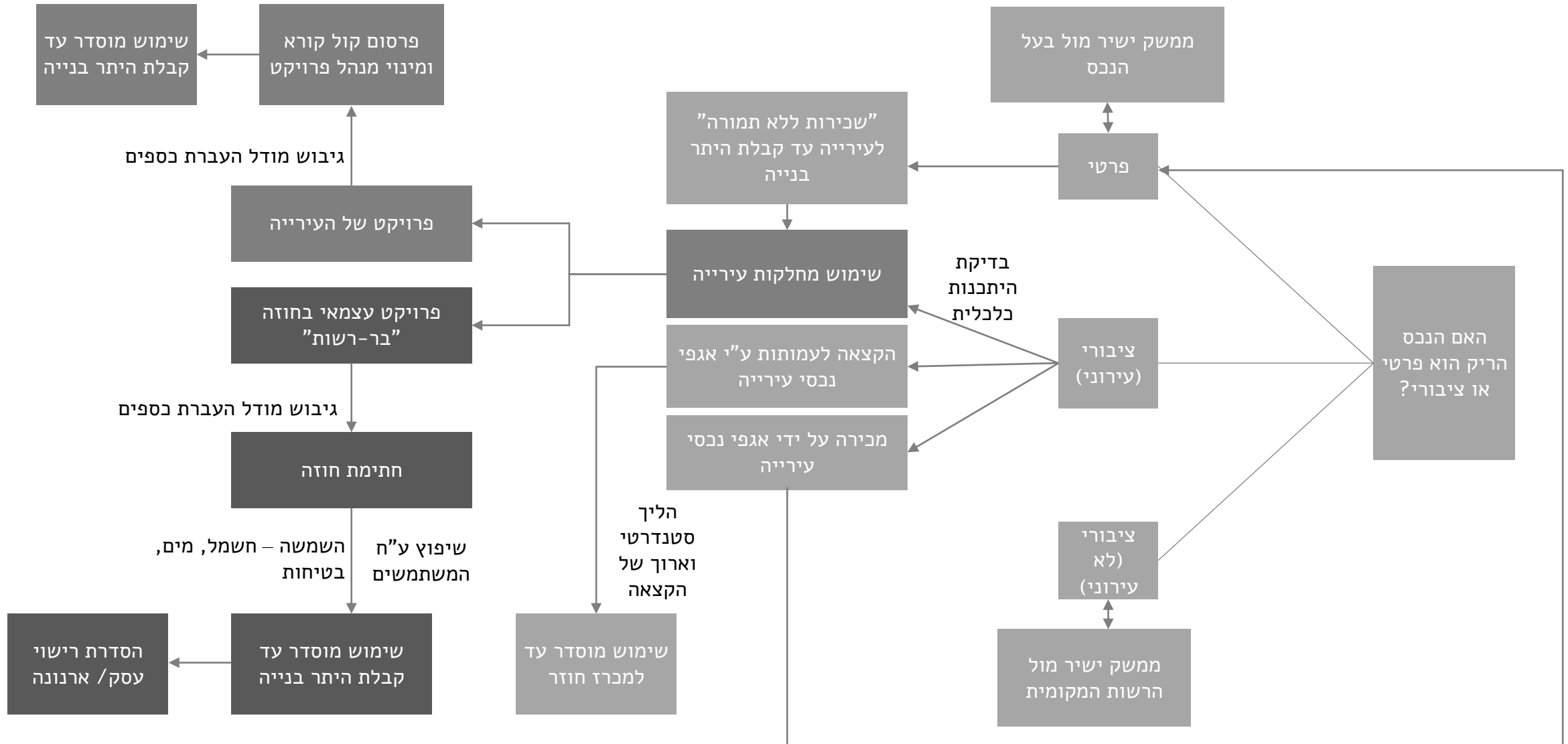
פלישה בחוק המקרקע

- **פלישה טרייה** – פינוי בכוח סביר
- **פלישה חדשה/ רגילה** – ערכאה משפטית לצו סילוק פולשים

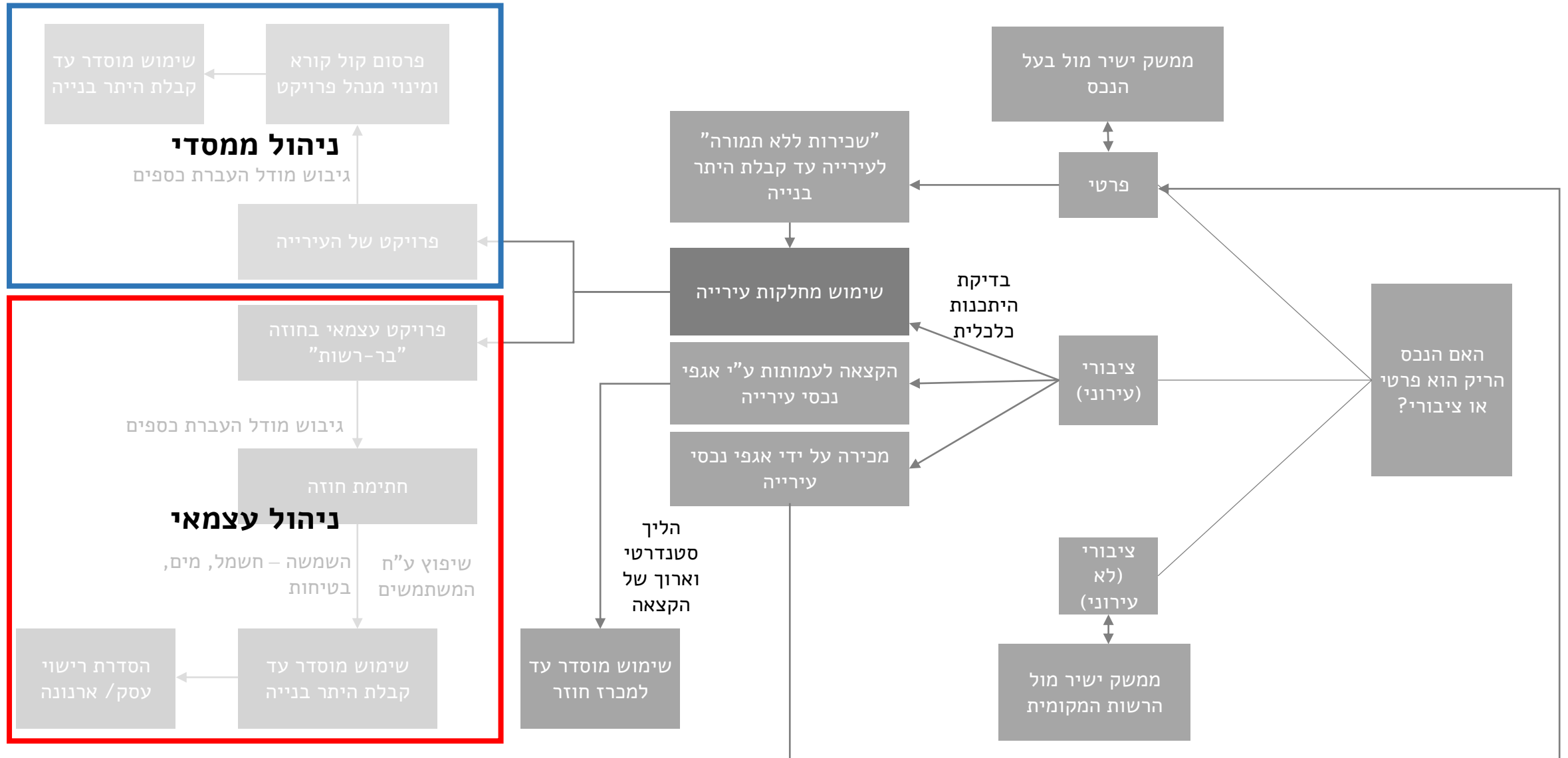
פקודת העיריות

- **מחויבויות העיריה** – אין לעירייה מחויבות להקים משכנות לאמנות או חללים ציבוריים המיועדים לפעילות אזרחית
- **צרכים עירוניים קלאסיים** – דוגמת כינוך, קהילה, תרבות

מודל למסירת חללים ריקים לשימוש זמני של קבוצות עצמאיות

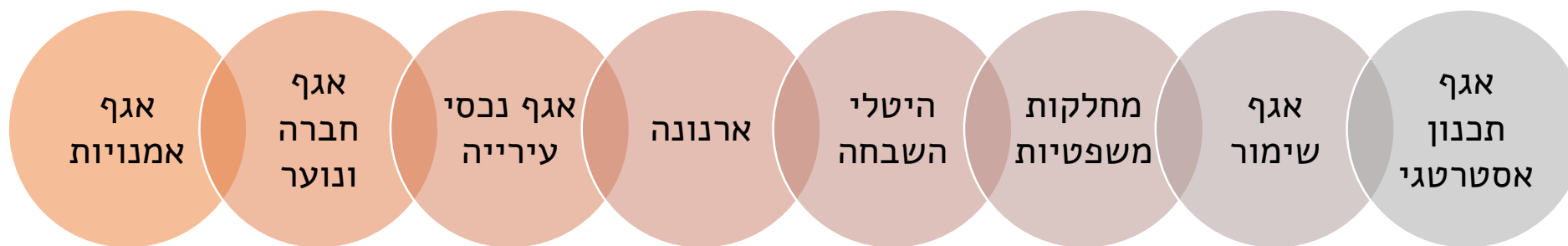


מודל למסירת חללים ריקים לשימוש זמני של קבוצות עצמאיות



באיזו מידה עוברים תהליכי פלישה עירונית בישראל מיסוד? – מסקנות:

- הגדלת מודעות בקרב עיריות לערך של פעילות עצמאית בחללים ריקים
- הסוכן האנושי והחופש שלו – חיבור בין-אגפי במוסדות הרשות המקומית:



- שט"פ עצמאי-ציבורי
- שט"פ עצמאי-פרטי

חמישה דגמים עיקריים של פלישה עירונית ופעילות מוסדרת של קבוצות

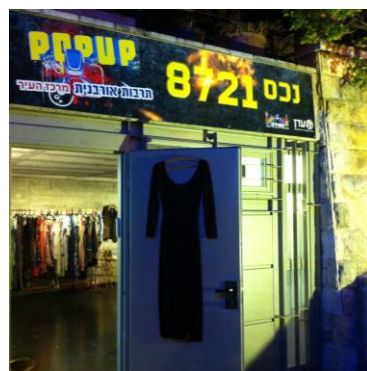
יוצרים עצמאיות

"שימוש זמני"
בניהול ממסדי



צילום: מיכאל שבדרון

פעילות פופ אפ
(pop up)



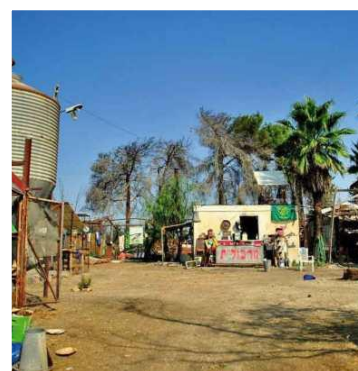
צילום: אורי ועקנין

"שימוש זמני"
בניהול עצמי



מקור: עמוד פייסבוק
'Kartel / קרטל'

פלישה יצירתית



צילום: ישראל איזי שלהיים

פלישה מחאתית



צילום: אורן זיו וקרן מנור

איפה נמצאים בדרגות החופש / סולם המיסוד?

מסקנות

- אין מודל מוסדר לחיבורים
- מודל ניהולי וכלכלי משתנים – מתמיכה שוטפת להכנסות עצמיות וקופה משותפת
- שיתוף הפעולה עשוי להוביל לשינוי רדיקלי של הקבוצות
- תהליך הדומה לאסטרטגיה קלאסית של קואופטציה של מתנגדים
- הפקעת חופש ההתארגנות והפעולה
- צינורות כרשת תמיכה לחיבורים בין גורמים עצמאיים לגורמים ממסדיים ופרטיים
- הכלה של פעילויות ויוזמות שלא יכולות להיות מוכלות על ידי הממסד
- בפלישה יש אלמנט חזק של החוויה העירונית, הריגוש, קפיצה מעל גדר ואז אתה במקום המנותק מהמציאות...
- פעולות עצמאיות כתשתית לפרוגרמות במקומות אחרים
- **האם זו גישה קלה/צינית/פופוליסטית להתחדשות עירונית?**



צילום: יעקב זוסיא בהרב

תודה רבה

ruthabr1@gmail.com